

UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

Publisher's version

The permanent address of the publication is
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201406051601>

Author(s):	Sihvo, Seija; Tuuna-Kyllönen, Tanja
Title:	Kimono-hanke ja suullisen kielitaidon testaaminen
Main work:	Järjen ja arjen ääniä : Tampereen normaalikoulu tutkii, kokeilee ja kehittää
Editor(s):	Ahonen, Kaarina; Juutilainen, Tiina
Year:	2012
Pages:	58-64
ISBN:	978-951-44-8706-4
Publisher:	Tampere University Press
Discipline:	Educational sciences
School /Other Unit:	School of Education
Item Type:	Article in Compiled Work
Language:	fi
URN:	URN:NBN:fi:uta-201406051601

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

KIMONO-HANKE JA SUULLISEN KIELITAIDON TESTAAMINEN

Seija Sihvo & Tanja Tuuna-Kyllönen

Tiivistelmä

KIMONO on kielten opetuksen monipuolistamisprojekti, jonka tavoitteena on niin sanottujen harvinaisten kielten, venäjän, ranskan ja saksan opetuksen kehittäminen ja monipuolistaminen opetuksen ja kielivalintojen lisäämiseksi. Lähtökohtana hankkeessa on, että oppilaan kielitaidon mittarina ei ole hänen ikänsä tai kouluasteensa vaan kielitaitotasonsa, ja opiskeluryhmittelyjä voidaan tehdä yli vuosikurssi- ja kouluasterajojen.

Tässä artikkelissa kuvataan KIMONO-projektin käytännön toimintaa ja sen herättämiä kysymyksiä ja tutkimusaiheita.

Hankkeen taustaa

Kimono on Tampereen normaalikoulun kielten opetuksen monipuolistamishanke, jonka lähtökohtana on Opetushallituksen ja Opetusministeriön vuonna 2009 käynnistämä valtakunnallinen kielten

opetuksen kehittämishanke. Normaalikoulu toteuttaa KIMONO-projektia yhteistyössä Tampereen opettajankoulutuslaitoksen, Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitoksen sekä Educoden kanssa. Tarkoituksena on kehittää yhteistyömuoto, jossa mukana ovat useat kieltenopetuksessa ja kielikasvatuksessa toimivat tahot aina esiopetuksesta täydennyskoulutukseen.

Hankkeen tavoitteena on erityisesti venäjän, ranskan ja saksan opetuksen kehittäminen ja monipuolistaminen kielivalintojen lisäämiseksi. Lähtökohtana on, että oppilaan kielitaidon mittarina ei ole hänen ikänsä tai kouluasteensa, vaan hänen kielitaitotasonsa, jolloin ryhmiä voidaan perustaa yli kouluasterajojen. Tällainen kokeilu, jossa yläkouluun ja lukion opiskelijat olivat samassa kielen alkeisryhmässä, on aloitettu lukuvuonna 2009–2010 venäjän ja vuonna 2010–2011 ranskan opetuksessa. Perinteisen oppimääräperustaisen ryhmittelyn (A1, A2, B2, B3) sijaan oppijat valikoituvat ryhmiin kielitaitotasonsa mukaan (www.uta.fi/laitokset/kielikeskus/index/viitekehys.htm).

Viitekehyspohjaisen kielitaidon testauksen ja arvioinnin osalta hankkeessa hyödynnetään suullisen kielitaidon testaukseen ja arviointiin kehitettyä LangPerform-tietokonesimulaatiota (ks. luku 2).

KIMONO-hankkeen olennainen osa on siihen liittyvä tutkimus- ja kokeilutoiminta, johon sekä didaktikot, opettajat että opetusharjoittelijat osallistuvat. Opetusharjoittelijoilla on mahdollisuus kehittää ja tutkia opettajuuteen ja opetukseen liittyviä uusia haasteita esim. ainedidaktisten tutkimustensa puitteissa.

Kielisimulaatiokokeilun ohella muita hankkeeseen liittyviä tutkittavia kysymyksiä

- Lisääntyvätkö ja monipuolistuvatko kielivalinnat rakenteellisen ja pedagogisen kehittämisen tuloksena?
- Millaisia yksilöllisiä oppijoiden kielipolkuja syntyy?
- Millaisia ovat oppijan ja opettajan kokemukset iällisesti heterogeenisten ryhmien toimivuudesta?
- Millaisia didaktisia ja toiminnallisia innovaatioita syntyy ja miten opettajat kehittävät toiminnallisuutta opetusryhmissään?

- Kuinka viitekehyspohjainen kielitaidon testaus ja arviointi vaikuttavat käytännön opetustyöhön?
- Miten viitekehyspohjaista arviointia hyödynnetään osana kokonaisvaltaista, kehittävää arviointia?
- Missä määrin koulun kansainvälinen toiminta rohkaisee vieraan kielen opiskelun aloittamiseen?

KIMONO-hankkeen käytännön sovellutuksia saksan kielessä

LangPerform-konsepti on toimintatapa, jossa elokuvapohjaisia tietokonesimulaatioita voidaan käyttää kielenopetuksen ja -oppimisen sekä suullisen kielitaidon testauksen ja arvioinnin tarpeisiin. Kuhunkin asia-yhteyteen voidaan tuottaa siihen sopivia aihealueita sisältävä ohjelma. Konseptin tarkoituksena on mahdollistaa kommunikatiivisen kielitaidon harjoittaminen ja testaus arkipäivää simuloivissa, mahdollisimman autenttisissa tilanteissa. Opiskelijoiden suoritukset tallennetaan ja ne voidaan kuunnella ja arvioida jälkikäteen. LangPerform-simulaatioon kuuluu digitaalinen arviointisovellus sekä itsearviointia että ulkoista arviointia varten. Lisäksi jokaisen simulaation aluksi opiskelija laatii henkilökohtaisen kielenkäyttöprofiilinsa.

Tampereen normaalikoululla on osana KIMONO-hanketta yhteistyössä Educoden kanssa tuotettu LangPerform-konseptin mukaisia simulaatioita saksan, ranskan ja venäjän kieliin. Mukana saksan simulaatiota käsikirjoittamassa olivat lukuvuoden 2009–2010 opetusharjoittelijat. Sen aihepiirinä oli kuvitteellinen Tandem-kurssi Tampereella. Opiskelija pääsee ohjelmassa puhumaan saksaa erilaisissa tilanteissa, joiden tyypit ovat esittely, monologi, tien neuvominen, ääneen lukeminen ja dialogi. Simulaatio saatiin koekäyttöön keväällä 2011.

Osana KIMONO-hanketta käynnistettiin Tampereen normaalikoululla lukuvuonna 2010–2011 ensimmäistä kertaa Tandem-kurssi, jonka tavoitteena on tarjota saksan kieltä opiskeleville koululaisille ja

lukiolaisille mahdollisimman autenttinen tapa suullisen kielitaidon käyttämiseen ja kehittämiseen. Kurssille osallistuu saksankielisistä maista tulevia lukiovaihto-opiskelijoita Tampereen eri lukioista sekä Tampereen normaalikoulun saksan opiskelijoita. He suorittavat vapaa-aikanaan pienryhmissä erilaisia tehtäviä, joiden yhteydessä saksankielisille opiskelijoille tarjoutuu myös mahdollisuus tutustua suomalaisiin ja suomalaiseen kulttuuriin. Opiskelijat sopivat itse tapaamisajoista ja -paikoista puhelimitse tai Facebookin välityksellä. Lukuvuoden 2010–2011 kurssin aikana opiskelijat kävivät mm. avantouimassa, katselivat suomalaisia elokuvia, vierailivat muumimuseossa ja tutustuivat Tampereen Kauppahalliin. Opiskelijoiden palautteen mukaan seuraavilla toteutuskertoilla olisi hyvä ensin tehdä jotakin isommalla joukolla ja antaa sen jälkeen pienryhmien muodostua itsekseen. Myös enemmän koko ryhmän yhteisiä aktiviteetteja kannattaa pyrkiä järjestämään. Niissä keskustelu oli ollut vilkkaampaa ja sujunut luontevasti.

Opettajien ja opiskelijoiden kurssitapaamisia järjestettiin koulupäivien jälkeen kahden viikon välein eri kahviloissa Tampereen keskustassa. Tapaamisissa purettiin tehtäviä ja suunniteltiin seuraavia sekä keskusteltiin muutoin ajankohtaisista aiheista saksaksi. Kurssisuorituksen saadakseen opiskelijat kirjoittivat kurssin lopuksi äidinkielellään raportin, jossa kertoivat omasta osuudestaan, kurssin onnistumisesta, sen mahdollisista hyödyistä sekä kirjasivat parannusehdotuksia jatkoa varten. Lisäksi suomenkieliset opiskelijat tekivät Normaalikoululle tuotetun LangPerform-simulaation ja arvioivat, oliko suoritetusta Tandem-kurssista apua testin tekemisessä.

Koska opiskelijoilta saatu palaute oli erittäin positiivista ja kannustavaa, tarkoituksena on toteuttaa kurssi myös lukuvuonna 2011–2012, jolloin mukaan pyritään saamaan lukiolaisten lisäksi yhdeksäsluokkalaisia saksanlukijoita.

KIMONO-hankkeen tutkimusaiheita

LangPerform-simulaatio on tähän mennessä poikinnut ainakin kaksi saksan kielen ja kulttuurin alan pro gradu -aihetta. Lisäksi englannin kielessä on syntymässä yksi pro gradu samasta aihepiiristä. Oman pro gradu -työni aiheena on suullisen kielitaidon arviointi ja testaaminen lukion päättövaiheessa. Käsittelen työni teoriaosassa mm. Suomen kielikoulutuksen kehitystä, *Eurooppalaista viitekehystä* ja sen mukaista kielitaitokäsitystä, suomalaista vieraiden kielten ylioppilaskoetta sekä suullisen kielitaidon käsitettä ja arviointia. Tutkimusosassa vertailen kahta suullisen kielitaidon testiä sekä pohdin suullisen kielitaidon kokeen ottamista osaksi kielten ylioppilaskoetta.

Tutkimusosassa tarvittavaa aineistoa keräsin seuraamalla yhden lukior ryhmän tekemää kahta suullisen kielitaidon koetta: suulliseen kurssiin liittyvää Opetushallituksen tuottamaa suullisen kielitaidon koetta sekä LangPerform-tietokonesimulaatiota. Käytössä oli kaksi simulaatio-ohjelmaa, joista toinen oli tarkoitettu B-saksan opiskelijoille ja sen aihepiiri liittyi au pair -paikan hakemiseen Saksasta. Toinen ohjelma oli A-oppimäärän opiskelijoille suunnattu ja käsitteli vaihto-opiskelijan arkeen liittyviä tilanteita saksalaisessa yliopistossa. Opiskelijat saivat itse valita, kumman LangPerform-ohjelman suorittivat.

Molempien suullisen kielitaidon kokeiden jälkeen oppilaat täyttivät tehtyä koetta koskevan kyselylomakkeen sekä lisäksi omaan kielennoppimishistoriaansa liittyvän lomakkeen. Jälkimmäiseen sisältyi myös saksan suullisen kielitaidon itsearviointi *Eurooppalaisen viitekehysten* taitotasokuvauksien avulla. Vertailin opiskelijoiden kokemuksia ja mielipiteitä kummastakin suullisen kielitaidon testistä. Tarkoitukseni oli myös vertailla pienimuotoisesti suullisen kielitaidon testien sekä itsearvioinnin tuloksia keskenään ja siten saada viitteitä testien luotettavuudesta. Tulokset olivatkin melko yhteneväisiä, mutta tätä vertailua voidaan pitää lähinnä viitteellisenä pienen otoksen vuoksi.

Opiskelijoiden kielitaitotesteihin liittyvissä lomakkeissa pyydettiin mm. kuvailemaan testitulannetta, arvioimaan testin tasapuolisuutta, arvioimaan testin antaman kuvan todenmukaisuutta testattavan kieli-

taidosta sekä arvioimaan testin aitoutta kielenkäyttötilanteena. Opiskelijat arvioivat käytettyjen testien hyvien ja huonojen puolien olevan hyvin erilaisia. Opetushallituksen testin katsottiin mahdollistavan paremmin aidon vuorovaikutuksen, kun keskustelun molemmat osapuolet osallistuvat keskusteluun aidosti. Tämän testin heikkoutena taas pidettiin parin ja/tai haastattelijan suurta vaikutusta testisuoritukseen. Testaajan taito pystyä luomaan riittävän rento ilmapiiri testitilanteessa oli opiskelijoiden mielestä erittäin tärkeää. Parien mahdollinen epätaisuus kielitaidon suhteen ja sen vaikutus kokeen onnistumiseen sekä jännittäminen testitilanteessa koettiin ongelmaksi.

Tietokonesimulaation merkittävimmäksi puutteeksi arvioitiin aidon vuorovaikutuksen puuttuminen. Ohjelmassa esiintyville henkilöille ei voinut tehdä tarkentavia kysymyksiä, eivätkä opiskelijoiden sanomiset vaikuttaneet heidän reaktioihinsa. Lisäksi osa opiskelijoista koki puhumisen tietokoneelle outona. Simulaation etuina taas pidettiin syntyperäisten kielenpuhujien kohtaamista sekä yksilöllistä, muista henkilöistä riippumatonta suoritusta. Onnistuneen suorituksen edellytyksenä voidaan pitää myös tottumusta simulaatioiden tekemiseen sekä tekniikan toimintavarmuutta. Opiskelijoiden arvioiden ohella hyödynsin tutkimuksessani myös simulaatioon tutustuneiden opettajien kommentteja testin käytettävyydestä opetuksessa ja testauksessa.

Pro graduni lopuksi pohdin vielä mahdollisuutta liittää LangPer-form-simulaation tyyppinen suullinen koe osaksi kielten ylioppilas-koea. Suullisen kielitaidon testauksen voidaan sanoa olevan lukion päättövaiheessa ehdottomasti tarpeen. Nykymallinen ylioppilaskoe aiheuttaa sen, että suullinen kielitaito jää liian vähälle huomiolle opetuksessa. Tähän mennessä esteenä suullisen kokeen liittämiseen kielten ylioppilaskokeeseen on pidetty mm. kustannussyitä ja laitteiden puutetta. Nyt, kun Opetushallituksen lähitulevaisuuden tavoitteena on yhä enemmän hyödyntää tietokonetta ylioppilaskirjoituksien suorittamisessa, ei tietokonesimulaation liittämiseen ylioppilastutkintoon pitäisi olla mitään teknistä estettä. Simulaatiotyyppinen testi mahdollistaisi kaikkien kokeilaiden koesuorituksen samanaikaisesti, mikä helpottaisi järjestelyitä haastattelutyyppisiin testeihin verrattuna. Suurimpana

haasteena ja kustannuseränä tulisi tietokonesimulaatioiden käytössä olemaan testiohjelmien laatiminen sekä opettajien koulutus niiden käyttöön ja arviointiin. Toisaalta voitaisiin luopua erillisestä kuullunymmärtämiskokeesta, mikä vapauttaisi varoja simulaatio-ohjelmien tuottamiseen.

Toinen meneillään oleva LangPerformiin liittyvä tutkimus selvittää kielenopettajien arvioita konseptin käytöstä suullisen kielitaidon opetuksessa, harjoittelussa ja arvioinnissa. Englannin kielen puolella tehtävän tutkimuksen aiheena on selvittää, mitä mieltä opiskelijat ja opettajat ovat tietokonesimulaatioiden käytöstä opetuksen ja oppimisen apuvälineenä sekä oppilaiden kokemuksia simulaation vaikutuksesta motivaatioon, puhetaidon parantumiseen ja vieraalla kielellä puhumisen kynnykseen.♥